

Vlastivědné zprávy

z Adamova a okolí

CRH

Ročník VIII.

Červen 1964.

Číslo 2.

Motto :

Všem, kteří čtouce vidí a neb slyšeti budou, pozdravení !

Geologická mapa okolí Blanska z r.1833 .

Nejstarší dnes známou geologickou mapou z území Moravy je mapa " Geognostische Karte der Umgebungen von Blansko " z r.1833.Tiskem vyšla v díle svého autora, Karla Reichenbacha "Geologische Mittheilungen aus Mähren, Wien 1834, Verlag von J.G.Heubner."

Jejím autorem byl Karel, svobodný pán z Reichenbachu, známý přírodovědec a neprávem opomíjený geolog (zapomněl na něj biografický oddíl Naučného geologického slovníku 1961). Narodil se 12.2.1788 ve Stuttgartu, zemřel 19.1.1869 v Lipsku. Proslavil se zejména jako chemik - jeho objevem je kreosot,parafin a j. Jeho mnohotvárná přírodovědecká činnost je zřejmá ze stručného výčtu, který uvedme: Byl doktorem filosofie, náměstkem c.k.Kutnohorského hornického soudu, zástupcem a podílníkem Salmských starohraběcích statků, ředitelem Báňského úřadu, ředitelem železáren na panství Rájec a Blansko. Byl členem Geologické společnosti v Paříži, Přírodovědecké společnosti v Halle, Fysikálně-medicinské společnosti v Erlangen, Westfálské společnosti pro vlastivědnou kulturu, Spolku pro podporování průmyslnosti v Prusku atd.

Reichenbachova barevná geologická mapa okolí Blanska zakresluje velkou část brněnského vyvřelého masivu, část Boskovické brázdy, devon Moravského krasu a Babího lomu, část kulmu Dražanské vrchoviny. Je na svou dobu vynikající kvality. Reichenbachova kniha je neobyčejně cenným zdrojem informací zejména o jurských a křídových uloženinách odkrytých v jeho době ve stovkách šachet v okolí Olomučan, Rudice, Habrůvky a jinde.

Reichenbachova zájmu o Moravský kras si podrobně všímá prof. K. Absolon ve svém díle "Problém podzemních toků Punkvy" z r.1909. Po tomto učenci, autorovi profilu Macochy (v téže díle z r.1834), je také pojmenován vysoký "Reichenbachův" dóm v suchých Punkevských jeskyních.

Ke 130.výročí mapy nebylo snad zbytečné se zastavit u osoby autora díla.

Rudolf Burkhardt

Prehistorická soška bronzového býka ve vztahu k pověstem a k názvu
jeskyně Býčí skála u Adamova

(Pokračování)

Pověsti o Býčí skále a archeologie .

Jeskyně Býčí skála byla opředena celou řadou rozmanitých pověstí zdánlivě různorodých. Pozdější archeologické vykopávky v jeskyni objasnily jejich původ a umožnily jejich rozřídění.

V prehistorické době upoutal jistě pozornost tehdejších obyvatel malebný skalní útvar okolí Býčí skály. Z temné hloubky pralesa zasvítily náhle mohutné skalní štíty Krkavčí a Býčí skály složené z bílého vápence. Po pravé straně zel velký skalní portál Brány, podobný klenbě gotického chrámu a stěny na četných místech byly prorvány temnými otvory, z nichž vanul chlad. Ze skalních oken, za příznivých atmosférických podmínek, vylily se ven husté chuchvalce mlhy. Dnešní dva vchody do jeskyně ještě neexistovaly. Pravý byl tenkrát velmi nízký a byl zatopen vodou. Do jeskyně se tenkrát vcházelo výše položeným otvorem v Bráně, chodbou zvanou Pohanským komínem. Hustou temnotu jen stěží zaplašoval plápolavý svit pochodní, který na stěnách vykouzloval tajemné stínové obrazce. Jen zvolna se mohlo sestupovat do hloubky, jako do podzemí, za pomoci lana. Klikatou chodbou s četnými temnými tůňmi se konečně dospělo do obrovské prostory, prorvané ústím několika komínů, vedoucích do neznámých výšek. Strop se vysoko klenul nad hlavami a celá obrovská prostora byla ozářena tajemným přísvitem staroindických chrámů, který sem vnikal velkým, vysoko položeným skalním oknem, zastíněným bujnou zelení okolních stromů. Za slunečních dnů rozzáří se Předsín jasnějším světlem, vnikne-li sem slunce "Velkým oknem". Pak vytváří po dvě minuty na protější stěně podivuhodnou hru stínů a světla. Snad viděli též ve světelné skvrně, vytvořené obrysem okna, postavu slunečního boha, býka neb jiného tvora. To vše působilo jistě silným dojmem na primitivní smysl tehdejšího člověka, žijícího tenkrát ve zajetí pověr a kouzel.

Tyto vjemy mohly spolupůsobit na vznik rozmanitých pověstí nebo, jak se domnívá Dr. Wankel, měly přímou účast na náboženské kultu, které byly přeneseny do jeskyně.

Podobně jako místopisné názvy, tak i rozmanité pověsti vztahující se na některé místo, byly později vysvětleny vykopávkami. Vždy bylo zjištěno konkrétní jádro pověsti, které bylo během doby zastřeno různými fantastickými dodatky a změnami, takže původní smysl byl zcela zastřen.

Ve Štýrsku, Švýcarsku a blízkém okolí byly některé samoty a jeskyně opředeny bájemi o černých trpaslících, skřítcích, šotcích a permonících, kteří zde za noci straší, provádějí tajemné rejdy a hlídají zakopaně poklady. Mnoho lidí se dalo pak později zlákat těmito pověstmi a horlivě bylo pátráno po těchto pokladech. Vykopávky vždy však jen zjistily zbytky pecí na výrobu pravěkého železa, různé kovové předměty, střepiny a pod.

Je pravděpodobno, že tehdejší výrobci železa žili stranou domácího obyvatelstva v hlubokých lesích, kde bylo hojnost dřeva na pálení dřevěného uhlí a železné rudy. Snad to byl i nějaký cizí kmen menší postavy. Jejich divoké vzezření a tajemné kutění v lesích pak dalo vznik uvedeným pověstem. Kopácké vášni a honbě za poklady byli oddáni i biskupové a opati okolních klášterů, čímž byla archeologie obohacena o cenné poznatky o pravěké výrobě železa a rozmanité nálezy.

Zajímavé je, že pověsti o rejdech skřítků, hlídajících poklady, byly rozšířeny i o jeskyni Býčí skálu a později zde skutečně objevil Wankel výrobu pravěkého železa a kovářskou dílnu.

V Peccatelu (Meklenburk) udržovala se dlouho o skupině mohyl nejasná pověst o zlých duších. Tito prý sídlí v mohyle a za určitých dnů slaví tabuli s kotlem, k níž si z menší mohyly vozí další kotel. Nikdo však již nevěděl nic bližšího o tabuli ani o kotlích. Při pozdějším rozkopání jedné menší mohyly byl nalezen bronzový kotel, připevněný na bronzové

vém vozíku a za dvě léta při systematickém průzkumu hlavní mohyly, byla nalezena velká kamenná deska (tabule, oltář) a vedle ní velký hliněný kotel.

Podobně o jeskyni Býčí skále byly rozšířeny pověsti o zjevování bílého býka. Tento prý se zjevoval jen za určitých dnů a domorodému obyvatelstvu naháněl hrůzu. Tyto pověsti byly v okolních obcích tak zakořeněny, že se uchovaly až do dnešní doby a ještě v minulém století byly sugestivně prožívány. Bílý neb ohnivý býk prý se zdržoval jen v těsném okolí jeskyně Býčí skály a jen za noci. Dr. Kříž zaznamenal pověst o dráteníku Jurkovi. Za svým povoláním chodil Jurka po okolních dědinách a po práci se vracel do Josefova, kde přespával v nedaleké jeskyni Kostelíku. Jedné noci se probudil prudkým světlem a viděl, jak se od Býčí skály blíží velké ohnivé zvíře. Strachem utekl a od té doby přespával v Josefově. Též matka hostinského Tauchýna z Josefova, která bydlela ve staré šmelcovně, vyprávěla, že prý když se jednou pozdě večer vracela z práce domů, viděla na vlastní oči stát před jeskyní v blízkosti velkého bílého vola (býka).

Bauer připomíná jinou pověst. Obyvatelé Josefova ještě v minulém stol. si vyprávěli, že za určitých dnů vybíhá z Předšíně jeskyně vždy o 11. hodině ohnivý kůň neb hříbě. Prohánění se okolím a vydává již zdaleka viditelnou silnou zář. O půlnoci se vrací zpět do jeskyně.

Pověsti o zjevování bílého neb ohnivého býka byly vysvětleny náhodným nálezem. Roku 1869 byl na návštěvě u svého příbuzného Dr. A. Schütze, majitele keramické továrny v Olomučanech, student MUC Felkl. Jednoho dne na výletě do jeskyně Býčí skály, kterou navštívil se svým přítelem, našel při prohrabování písku sošku bronzového býka. (Blíže nálezové okolnosti: Vlast. zprávy z Adamova a okolí, VII. č. 1, 1963).

Tři roky byla soška uložena bez povšimnutí. O nálezu se náhodou dozvěděl Dr. Wankel, který ihned vytušil její důležitost pro historii jeskyně. Podařilo se mu sošku získat, zároveň s notářsky ověřenou nálezovou zprávou. Zjistil navíc, že soška není pouhou zvířecí plastikou, kultovním idolem, který měl vztah k pradávnému kultu býka a k pozdějšímu názvu jeskyně.

Dr. Wankel sošku přesně proměřil a popsal. Zjistil, že byla ulita z bronzu. Byla celá masivní, jen uprostřed na spodní části byla menší dutina, která byla při nálezu vyplněna pískem. Povrch těla byl pokryt ušlechtilou patinou, barvy tmavozelené a na zadní části na břichu byly ještě zbytky plev zhutnatělého prosa. Postava býka je silná a vysoká, ale poměrně krátká. Hlava a krk jsou vzhledem k celému tělu poněkud větší. Rohy probíhající nejprve vodorovně, pak se stáčí silně dopředu a přechází v hrot stočený zpět dovnitř. Kol prázdných očních důlků se nalézal 0,25 mm vysoký okraj, spojený s obrubou. Oční důlky nebyly dle Wankela vyplněny železnými cvoky, jak soudí někteří badatelé ze zbytků železa, nýbrž třpytivou sklovinou, jejíž zbytky byly lupou ještě na okrajích patrné.

Kultovní charakter sošky je zdůrazněn pracně vsazenými železnými destičkami trojúhelníkovitého tvaru. Jedna je umístěna na čele (14 x 20 mm) a druhé dvě menší na plecích, nad předními okončetinami (10 x 14 mm). Čtvrtá, tvaru protáhlého, je umístěna na hřbetě. Na spodu těla je otvor tvaru trojúhelníkovitého (10 x 20 mm), který ústí již do uvedené menší dutiny. Otvor sloužil asi k nasazení idolu na delší žerď.

Posvátný význam plastiky je doložen namáhavě vsazenými destičkami, které jsou analogické a identické se skvrnami, předepsanými pro posvátného býka starých Egyptanů Apise.

Dr. Wankel z nalezené sošky dedukoval, že jeskyně byla již v pravěku centrem kultu býka. K jeho počtě byly patrně též konány okázalé slavnosti, při nichž na žerdi byla slavnostně nošena socha býka a pak pietně uložena do skalního chrámu Býčí skály. Vzpomínky na tento kult uchovaly se po zániku kultu ve zkrácených pověstech o zjevování býka.

Další pověsti o jeskyni měly za námět slavnostní pohřební průvod a tajemnou zář. Do jeskyně za určitých nocí vcházel prý slavnostní průvod duchů, provázený modlitbami a zpěvem. Průvod prý zmizí v jeskyni a za chvíli se počne z jeskyně ozývat hlasité bédování spojené s jekotem a úzkostlivými výkřiky. Pak průvod opět slavnostně vychází z jeskyně ven. Jiné pověsti opět mluví o průvodech kostlivců, kteří do jeskyně vcházejí, tropí tam tajemné rejdy a pak opět vycházejí ven. Běda tomu člověku, který by právě v té době se na-

cházel v jeskyni. Dva odvážní lidé, kteří se odhodlali k tomuto odvážnému pokusu přespátí v jeskyni, byli prý druhého dne polomrtví vytaženi z jeskyně. Z jeskyně bylo často i mimo slavnostní průvod viděti vycházeti silnou tajemnou zář, kterou prý bylo viděti až k silnici. Také skalní stěny zářily odrazem zvláštním silným světlem.

O silném vlivu těchto pověstí na okolní obyvatelstvo svědčí též skutečnost, že ještě v minulém století vyprávěli Dr. Křížovi okolní obyvatelé, že sami na vlastní oči viděli v jeskyni různé tajemné zjevy. J. Tauchýn, hostinský v Josefově, měl na návštěvě svého strýce, který pozdě večer se vypravil na cestu domů. Tauchýn strýce zdržoval na noc, ale strýc stále chtěl jen jíti domů. Odešel, ale za nějakou dobu se vrátil zaražený a zamlklý; zůstal pak v hostinci na noc. Odešel až ráno, ale ani to nebyl sdílnější. Teprve za dva roky, ve sdílné náladě prozradil Tauchýnovi příčinu svého tehdejšího návratu. Když ten - krátce došel k jeskyni Býčí skále, viděl ji najednou osvětlenou silnou tajemnou září, jako by stála v jediném plameni. Zář bylo viděti již od můstku u vývěru. Ač nebyl strašpytel, tak mocně to na něj zapůsobilo, že ač nerad, vrátil se zpět.

Podobná příhoda stala se i hlídačům stáda vepřů, které bylo umístěno na noc v ohraď před jeskyní. Majitelé byli revírník Trávníček z Habrůvky a nadlesní Fiala z Babic. Jedné noci byli hlídači probuzeni kvikotem a rámusem prasat. Když rychle přiběhli k jeskyni, zjistili, že celá prostora před jeskyní je silně ozářena a z Předsíně zazníval zpěv velkého procesí. Zpěv prý byl doprovázen žalostnými výkřiky a bédováním. Hlídači strachem utekli a ráno našli prasata, jak se k sobě ustrašeně tisknou v chomáči před jeskyní.

Dr. Wankel, podnícen uvedenými pověstmi, nálezem bronzové sošky býka a starobylým slovanským názvem jeskyně, rozhodl se provést v Předsíni jeskyně rozsáhlé vykopávky. Dle slov Dr. Absolona připomínala Wanklovi jeskyně krétský labyrint s býčí obludou Minotau - rem, kterému byly dávány lidské oběti, Mithrase, jak u vchodu bojuje a usmrcuje býka, Dionysa, kovového býka, třikrát kroužícího kol jeskyně a jiné obrazy starověkého báje - sloví. Snil před jeskyní o rozmanitých krutých obřadech, spojených s kultem býka, o krutém kultu Molocha u Féniciánů a starých Hebrejců, o příšerných slavnostech s lidskými obětmi u Druidů, o slavnostech a tancích na počest Svantovíta a na jiné hrůzné kulty, které se štítily denního světla a našly své uplatnění jen v místech, kde vládla tma.

Očekávání Wanklovo se skvěle potvrdilo. V Předsíni odkryl proslavený prehistorický pohřeb nějakého kníže a neb mocného velekněze, který zde byl pohřben za příšerného ritu s celou svou družinou. Na veliké dřevěné hranici, obklopen bohatými dary, byl spálen i s pohřebním vozem, pobitým bronzem. Jeho 40 členná družina, skládající se převážně z mladých dívek, byla povražděna, těla jejich rozsekána a pohozena po jeskyni.

Tato významná událost prý se tak hluboko vryla do mysli okolních obyvatelů, že v uvedených pověstech se uchovala skoro až do dnešních dnů. Vykopávky objasnily nejen kolující pověsti, ale potvrdily i Wanklovu domněnku, že jeskyně byla v pravěku důležitým kultovním střediskem. Poněvadž soška býka byla nalezena již před Wanklovými vykopávkami, dá se dnes již těžko dokázat, v jakém vztahu byla k uvedenému pohřebnímu ritu. Je zde dvojí možnost. Byla sem přinesena v slavnostním pohřebním průvodu a zde jako všechny ostatní cenné věci ponechána a nebo byla svatyně Býka při pohřbu příslušníky jiného národa demolována a soška položena jako oběť do nádoby a přiložena k ostatním darům zemřelému velmoži.

Wanklův objev prehistorického pohřbu na základě jen mlhavých pověstí můžeme směle zařadit do objevů světového významu, jako byl Schliemannův objev bájného města Homérova - Troje, na jejíž existenci žádný vědec nevěřil, neb Evansův objev krétského proslaveného labyrintu, známého jen ze starověkého bájesloví.

Slovanský kult Býka . ? .

Dr. Wankel nespokojil se však s dosaženými úspěchy, nýbrž snažil se ještě dokázat, že národ, který v době bronzové holdoval kultu býka, byli Slované. Podkladem pro tuto smělou domněnku byla hlavně nalezená bronzová plastika býka, pověsti o zjevování býka, prastarý název jeskyně Býčí skála a v neposlední řadě i nálezy lidských kostí, které jak s odbor-

níky zjistil, náležely ke slovanské rase a nikoliv ke germánské nebo jiné.

Nález pravěkého pohřbu umožnil mu zařadit všechny nálezy do doby bronzové, konce halštatské periody. Tvzení, že již v této době byly naše země osídleny slovanským obyvatelstvem, bylo za germanisační rakouské éry velmi odvážné a přispělo nemálo k povznesení upadajícího národního sebevědomí. Pracně shledával i další důkazy pro doložení praslovanského kultu býka v našich zemích. Zjistil velké množství názvů rozmanitých lokalit, které měly svůj prapůvod v kultu býka. Výsledky své práce uložil ve zvláštní monografii.

Uctívání býka bylo prý u všech starých Slovanů všeobecně rozšířeno. Při pozdější personifikaci zvířecích i jiných božstev přenesl se kult býka, symbolu bojovnosti a síly na nejvyššího boha války a slunce Svantovíta. Název jeho odvozen z původního jména Svanto Vid. Svanto=světlý, bílý, později svatý. Vid=videc, věštec, později bůh. Křesťanství, které nemohlo dlouho vymýtit Svantovítův kult, přetvořilo jméno pohanského boha na svatého Víta.

Pohanský kult Svantovíta udržel se nejdéle u polabských Slovanů. Ještě ve 12. století bylo známým střediskem tohoto kultu město Arkona na ostrově Rujaně v Baltickém moři. Na osamoceně skále, ohraničené ze tří stran nepřístupnými strmými křídovými stěnami a mořem, stála obrovská socha boha. Skalní stěny byly prý tak vysoké, že k nim ani nejrychlejší šíp nedoletěl. Socha byla vytesána z velkého křídového štítu a bůh byl znázorněn čtyřmi obličejí, které zíraly ke čtyřem hlavním světovým stranám. Socha boha čněla dle pověsti tak vysoko nad okolní štíty, že vlaštovky si na tvářích boha stavěly svá hnízda.

Ze všech krajů slovanských byly sem každoročně za doby letního slunovratu konány daleké poutě. Vyvrcholením slavnosti byly pak prý proslulé věštby spojené s obětmi a dlouhotrvajícím tancem. Tyto slavnostní náboženské tance byly velmi únavné a trvaly tak dlouho, dokud účastníci nepadli úplným vysílením k zemi. Dodnes nervová choroba, projevující se trhavými pohyby, připomínající vyčerpaného tanečníka, se nazývá tanec svatého Víta, původně Svantovíta.

S jeskyní Býčí skálou vidíme zde určitou analogii. Také zde jsou vysoké bílé vápencové štíty a romantické okolí s tajemnou jeskyní. Svantovít byl bohem slunce, jehož symbolem byl býk a oblíbeným zvířetem kůň. Pozoruhodný je proto býčískalský nález, dosud unikátní, bronzového žezla tvaru slunce. Též nejsou proto bez zajímavosti pověsti o zjevování se bílého býka a ohnivého koně. S tím vším souvisí též nález bronzové plastiky býka s kultovními znaky.

Důležité je též, že již roku 1836 (33 roků před nálezem sošky) benediktinský mnich a spisovatel Řehoř Wolný píše o jeskyni Býčí skále, že sloužila Moravanům, dokud byli ještě pohané, jako chrám k uctívání boha Svantovíta.

Kult Svantovítův byl rozšířen i u jižních Slovanů. Tito prý ještě do nedávna slavili dobu letního slunovratu, kdy slunce je nejdéle na obloze, okázalými slavnostmi k počtě boha Svantovíta, nazývané Vidov dan. Uchovalo se též rčení: Sveti Vidi, vidi mene. V okolí Splitu ještě donedávna říkaly staré ženy říkadlo nad žhavým popelem, který měl udržet oheň až do rána:

Sveti Vide,
ti zaharni ovo simě
da vo sutro ne pogine.

Svatý Vide,
chraň tento uhlík (zárodek)
aby do rána nevyhasl.

Býk nazývá se jinak tur a u některých Slovanů byl Svantovít nazýván Turo. Tento název byl nejvíce rozšířen u Rusů a Poláků. V Ipatěvském rukopise (kol 1146) je zachována zmínka o uctívání boha Tura: "Všichni Kyjované se shromáždili u Turovy božnice". Též Dubrovničané uctívali boha války, který se nazýval Turo. Dle Jungmanna byl i staromoravský bůh Turo (Tuřan). Zachovala se též pověst, že asi hodinu cesty na východ od Brna (jiho-vých. Tuřany?) byla v posvátném háji socha pohanského boha války Tura, k jehož počtě byly tu konány slavnosti. O tom dozvěděli se slovanští věrozvěsti Cyril a Metod, kteří se sem schválně vypravili na misie. Socha boha Tura byla stržena a nahrazena sochou Panny Marie. Na dávný kult Tura upomínají i starobylé místopisné názvy jako Turec, Tursko, Tuřany, Tuřice a pod.

Jak je z uvedeného vidět, byl kult Býka (Tura) rozšířen u starých Slovanů od Baltic-

kého moře až daleko na jih. Domovem kultu býka byla Indie, kde již v pradávnu byl uctíván býk s posvátnou krevou. Býk byl symbolem oplození a nebe, kráva pak plození a země. Příslušní bohové byli Shiva a Bhavana. K počtě boha Shivy byly každoročně konány okázalé slavnosti spojené s honosnými průvody, při nichž byly slavnostně neseny sošky býka ploditele a jako symbol erektce a mužské síly byl vztyčován poražený, bohatě vyzdobený strom.

Dle Wankela přinesli si tento zvyk ze své pravlasti i staří Slované. Dodnes se zachoval z tohoto kultu jen zvyk stavění máje a na kult býka se působením křesťanství pomalu zapomnělo.

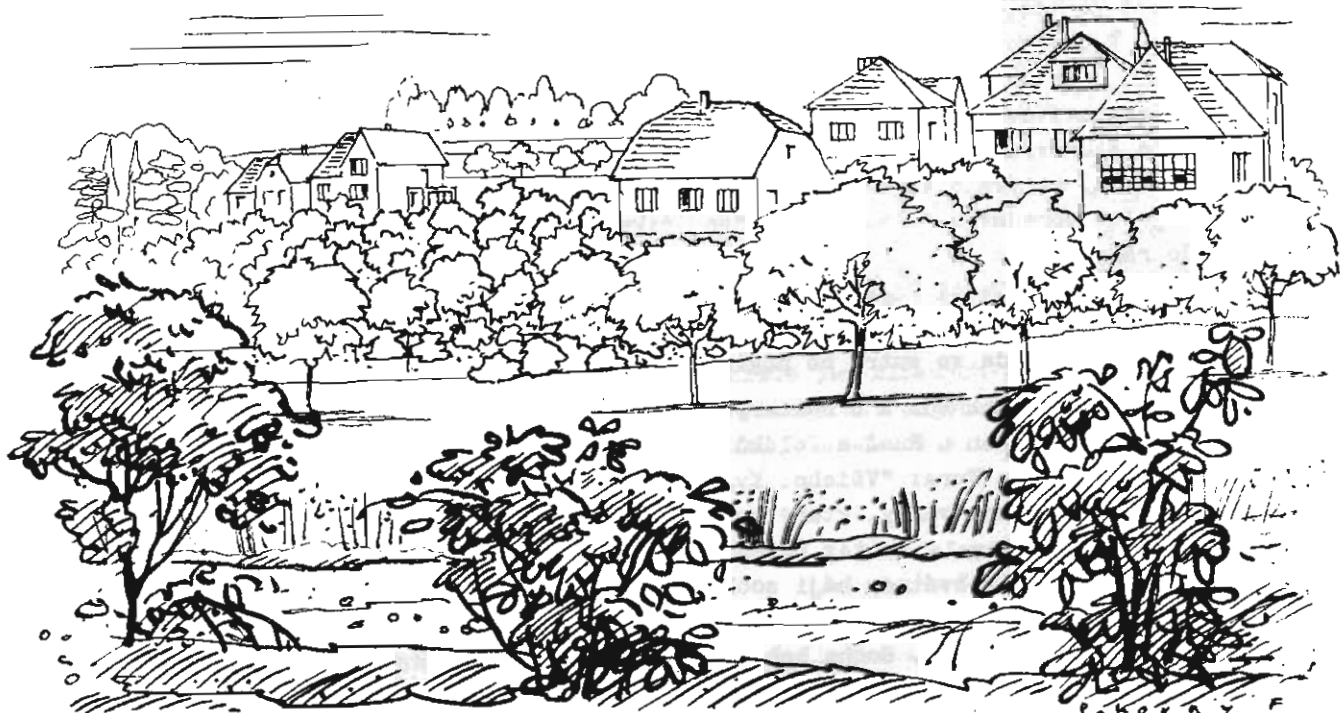
Kult býka převzali z Indie i jiní staří kulturní národové jako Babyloňané, Egypťané i jiní. Není proto divu, že i na býku z Byčí skály vidíme stejné kultovní znaky jako u Apise. V dnešní době, kdy moderní archeologické metody a rozsáhlejší průzkum posunují časovou hranici slovanského osídlení našich zemí stále hlouběji do pravěku není vyloučeno, že se jednou potvrdí i názory Wankelovy, že naše země jsou původní kolébkou Slovanů, kteří sem v dávném pravěku přišli jak ostatní arijské kmeny z Indie a překonali šťastně okupace a nájezdy jiných národů. I tak zůstává jeskyně Byčí skála pozoruhodnou tím, že z pověstí a nálezů snažil se Wankel dokázat, že již za doby bronzové žili u nás Slované.

Zajímavé je, že letnice, svátky boha Svantovíta, se dodnes nazývají u Slováků turice a spojení kultu býka (tura) s obyčejem vztyčování máje (symbol plodnosti býka) je uchováno ve slovácké lidové písni:

Turice, turice, nevyjdú mi z hlavy,
ktorý že mi šuhaj máje v nich postaví ?

Dr. Ant. S o b o l

K historii vzniku Nové čtvrti v Babicích nad Svitavou .

Půjdete-li od nádraží z Babic nad Svitavou po lesní cestě nahoru, přijdete asi za půl hodiny do Nové čtvrti Babic. Není už tak "nová"; vznikla právě před 40 lety, ale stále je jednou z nejhezčích částí vesnice.

V místech, kde dnes stojí domy obklopené ovocnými a květinovými zahradami, byl ještě v roce 1925 vysoký lesní porost. Stávaly tu mohutné buky, vysoké borovice, štíhlé modříny a uprostřed nich se táhl pás mladého smrkového lesa. Jediná cesta, která tehdy spojovala Babice se světem, byla úzká lesní stezka vedoucí k babické zastávce, tak zvaným "skokem". Po ní opravdu skokem běhávali občané z Babic, kovodělníci, textiláci i úředníci, učni i studenti z Habrůvky i ze Křtin denně od časných hodin ranních do pozdních hodin nočních za chlebem do města. Byla příkrá, rozčleněná kořeny mohutných stromů, vroubená kameny a pařezy, romantická, svažující se prudce do svitavského údolí, a výškovým rozdílem více než 200 m.

Teprve po skončení první světové války, v roce 1920 za revírníka Kozla (za něhož se také stavěla myslivna pod Skalkami), se počala budovat nová serpentinná cesta k zastávce, která slouží dosud.

Bytové poměry po první světové válce byly velmi nepříznivé nejen v Babicích, ale ve všech místech nové republiky. Mladí lidé, kteří překonali čtyři léta válečných útrap, zakládali rodiny a toužili po splnění svých přání, po spokojeném a šťastném životě. Vraceli se do početných rodin, do tísnivých bytových podmínek, v nichž nenacházeli uspokojení svých ideálů. V jedné místnosti často bydleli rodiče, se 6-10 dospívajícími dětmi a mladými manžely. Sehnat podnájem bylo velmi obtížné.

Tyto poměry nutily mladé lidi, aby usilovali o řešení bytových otázek vlastními silami, protože stát ani jiné instituce nevěnovaly těmto problémům žádnou konkrétní pozornost. Rozvoji stavebního ruchu snad napomáhala také dočasná hospodářská konjunktura a plná zaměstnanost.

V roce 1924 založili zájemci o výstavbu v Babicích jakýsi stavební výbor, v němž pracovalo pět členů na přípravě stavebního plánu: hledali vhodnou oblast pro výstavbu, informovali o finančních nákladech, o možnostech půjčky peněz, ale hlavně získávali další zájemce o výstavbu rodinných domků. Členy tohoto výboru byli: S. Blatný, J. Nejezchleb, O. Petr, A. Svoboda a v jeho čele iniciativní a průbojný B. Prachař.

Poněvadž babické polesí přešlo v té době z vlastnictví Lichtensteinů do rukou Vysoké školy lesnické v Brně, bylo nutné jednat o stavební parcely především s představiteli VŠL v Babicích, s lesní správou polesí, do něhož les na spodním okraji Babic spadal. Tehdejší správce Fišer však nebyl nakloněn vyhověti žádosti stavebního výboru. Zdůvodňoval to tím, že prý lesa ubývá a nepochopil nutnost a závažnost požadavků. Proto bylo zahájeno přímé jednání s vedením VŠL v Brně. Toto jednání vedl především B. Prachař, který pracoval jako poštovní úředník v Brně. Téměř po dvouletém úsilí se mu podařilo získat souhlas VŠL k parcelaci lesa pro stavbu rodinných domků. VŠL a lesní správa v Adamově však požadovaly, aby obec Babice zakoupila celý index parcel najednou, aby je nybyly nuceny prodávat jednotli-
vým zájemcům.

Stavební výbor byl znovu postaven před obtížný úkol získat 37 zájemců (tolik parcel počítal vytyčený index) a složit požadovaný obnos za tyto parcely. V krátké době se podařilo získat 17 zájemců, kteří netrpělivě čekali na možnost výstavby. O zbývajících 20 míst však nejevil nikdo z babických občanů zájem. B. Prachař se proto obrátil na tehdejší obecní zastupitelstvo, aby požadavek projednalo a dočasně zakoupilo ostatní parcely, které se postupně rozprodají těm, kteří zatím váhali a čekali, jak se věc vyvine. Návrh B. Prachaře byl několikrát projednáván, ale vždy zamítnut většinou členů obecního zastupitelstva. Nesouhlasili s ním především všichni rolníci a živnostníci, kteří se obávali rizika, že by se tím obec zadlužila a oni jako "největší poplatníci daní" by toto riziko měli nést. Mimo to se odvolávali na elektrifikaci vesnice, která se právě v obci prováděla a k níž bylo hodně nedůvěry. Eminentní zájem však měli na dokončení silnice z Babic do Křtin, která rolníky více interesovala než problémy bytové, poněvadž silnice vedla kolem jejich polí. Mimo to byli nedůvěřiví k tak velkému podniku; nevěřili, že by bezzemci a lidé bez hmot -

ných prostředků mohli úspěšně realizovat odvážné plány výstavby celé čtvrti, které dávali přívlastek "hladová".

Bohuslav Prachař uváděl otázku plánovaných parcel na pořad téměř každé schůze až se mu konečně znechutilo neustálé odmítání a odkládání rozhodnutí. V jedné schůzi vystoupil s požadavkem, aby mu obecní zastupitelství dalo souhlas ke koupi zbývajících 20 parcel, když se obec bojí rizika. K požadavku se připojil tehdejší nový mladý starosta Dominik Kalvoda a nechal o žádosti B.Prachaře hlasovat. Většina členů obecního zastupitelstva hlasovala tehdy pro požadavek B.Prachaře. V opozici zůstali i nadále členové tehdejší agrární strany. Byl to výraz naprosté ignorace potřeb spoluobčanů, za něž zřejmě nepočítali mladé dělníky,proletáře. Tím padla poslední překážka na cestě k realizaci stavebního projektu Nové čtvrti.

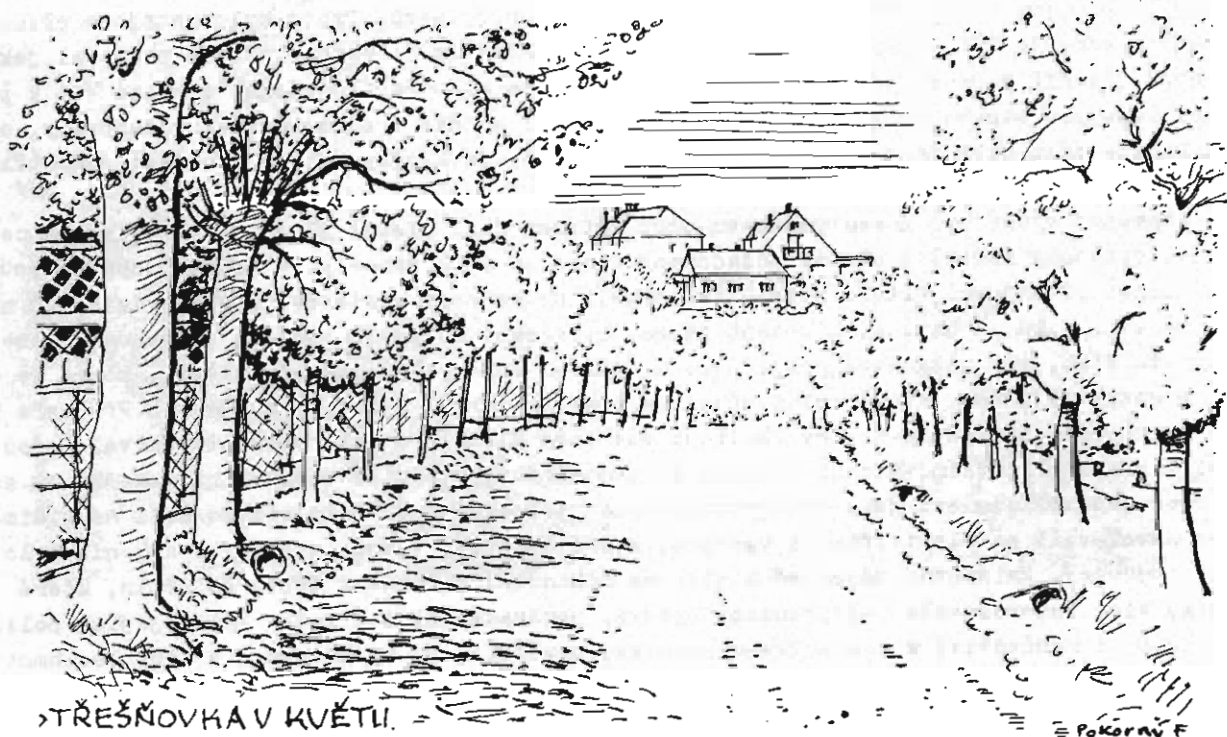
B.Prachař okamžitě vybral potřebný obnos k zaplacení míst od přihlášených zájemců, z nichž mnozí koupili dvě místa, aby usnadnili uskutečnění plánovaného záměru v nejkratší době; zbývajících částku zaplatil sám. Potřebný obnos si vypůjčil a spolu se starostou obce složil lesnímu úřadu v Adamově. Od toho okamžiku mohli zájemci začít s konkrétní přípravou na stavbu rodinných domků. Začaly se vybírat parcely, upravovat stavební plocha, kácet stromy, vozit materiál, kopat základy. Většina občanů stavěla za vypůjčené peníze, často na vysoký úrok. Regulační plán si museli zájemci sami zaplatit, stejně jako studnu na okraji čtvrti, která byla vybudována svépomocí občanů celkovým nákladem 160 Kčs na jednoho člena.

První stavbu zahájil A.Matuška, po něm B.Blatný, J.Blažík a O.Olejníček, K.Hloušek, A.Šíbl a B.Prachař. Postupně se přidávali další, domků přibývalo, představa se stávala skutečností. Postupně se prováděla elektrifikace, zbytky lesa se proměňovaly v zahrady, před domy vznikala třešňová alej, která zvláště v době květů působí imposantním dojmem.

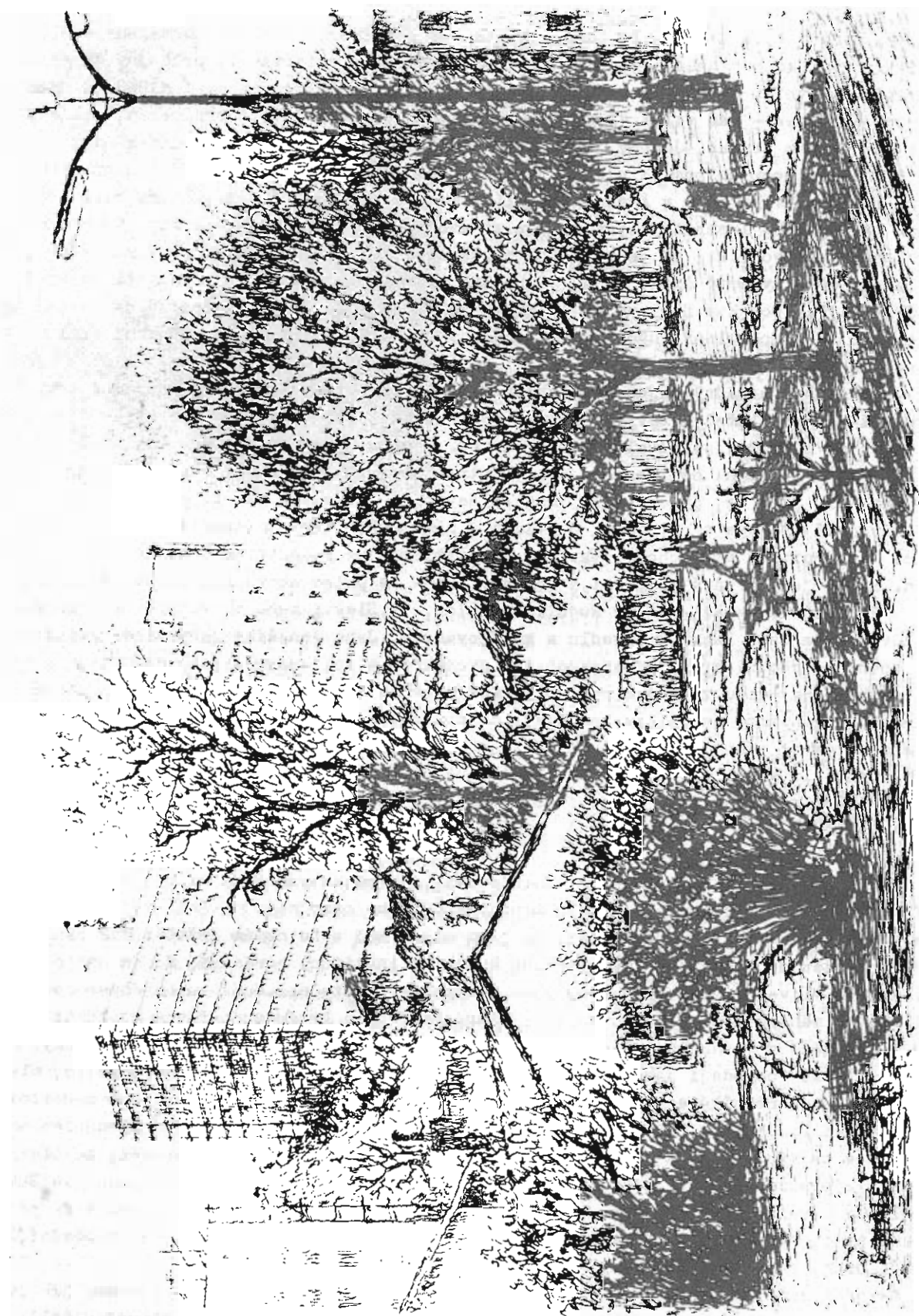
V letošním 40.roce vzniku této části Babič vzpomínáme všech,kteří se zasloužili o její vznik a výstavbu a kteří svými pokrokovými snahami přerostli z oblasti vlastního problému rodinného do veřejného dění obce a výrazně ovlivnili celkovou politickou a kulturní koncepci vesnice. S její historií zůstane navždy spojeno jméno a památka Bohuslava Prachaře, který před 20 léty zahynul v koncentračním táboře.

Nová čtvrť v Babičích zůstane symbolem pokrokového, kolektivního úsilí za zvýšení kulturní a životní úrovně a estetiky prostředí; je trvalým památníkem životního optimismu a tvůrčí iniciativy lidí, kteří věřili ve svoje síly, nebáli se překážek a nečekali na cizí pomoc. Vznikla z poctivé práce a může být příkladem k řešení bytové otázky i pro současnou generaci.

Ladislav Blatný, prom.ped.

TŘEŠŇOVKA V KVĚTU.

J. Š. Maleček: Adamov - výstavba na Horce (květen 1964).

Několik drobných vzpomínek na Jiřího Mahena.

Ne, nechci tomu uvěřit, že tomu v květnu už pětadvacet let, co znenadání vešla do nevrátima typická brněnská osobnost, vynikající básník, spisovatel, průbojný dramaturg, rázovitý knihovník, nadšený milovník přírody a zmiřý dobrý člověk Jiří MAHEN. I dnes - nebo zvláště dnes - nám velmi chybí v kulturním a veřejném životě brněnském, stále a mnoho se nám po něm stýská. Jménem jeho přátel kladu prostou kytíčku vzpomínek na jeho hrob.

S Mahenem jsem se poznal v Brně za první světové války. Náhodou. Šel jsem tehdy v září 1914 ze svého bytu v Antonínské ulici do budovy I. čes. reálky, která byla tehdy proměněna ve vojenský lazaret, abych si tam ve sborovně vyzvedl nějaké knihy. Na chodbě jsem potkal hubeného vojáčka, na jehož volně odstávající uniformě bylo na první raz vidět, že nebyla pro něho zvláště šita, že mu ji prostě vybrali ve vojenském skladu na Nové ulici. Také čepice poněkud furiantsky na hlavě nasazená podávala neklamné svědectví, že tu nejde o vojáka z povolání, nýbrž o nedávného civilistu, který jen z donucení vzal na sebe vojenský mundur.

Vojáček byl nápadný nejen svým orlím nosem, ale i tím, že si vedl náramně temperamentně, že se rozhlížel ustavičně svými pronikavými, až uhrančivými černými očima kolem sebe a že mu na tváři pohrával šibalský úsměv. Podíval jsem se na něho důkladněji a tu mi napadlo, že by to mohl být Mahen, jehož portrét jsem zahlédl kdysi v nějakém časopise.

Zastavil jsem ho, představili jsme se navzájem a ukázalo se, že to byl opravdu Mahen, kdysi můj kolega z povolání, češtinář a němčinář, který po nedlouhém působení na reálce v Hodoníně a na obchodní škole v Přerově stal se redaktorem brněnských Lidových novin. Našli jsme v sobě zalíbení a scházeli jsme se potom skoro denně, ať už v restauraci u Polenků na České - tehdy Rudolfské ulici, ve Slavii nebo v některé jiné kavárně. Sbližovala nás také láska k divadlu a ke Slovensku. Jeho Janošíka jsem viděl několikrát i na scénách ochotnických, moravských i slovenských a měli jsme o jeho ději i o jednotlivých osobách nejednou zajímavé pohovory. Mně poněkud vadilo, že bylo v kuse několik odchylek do legendární Janošíkovy postavy, na př. v tom, že tu není zmínky o kouzelné valašce a čarovném pásu Janošíkově. Myslel jsem z počátku, že se to stalo snad nějakým nedopatřením, ale Mahen mně vysvětlil, že tak učinil úmyslně, aby svého hrdinu učinil divákovi lidštějším. Ukázalo se kromě toho, že jsem v Praze za svých vysokoškolských studií poznal malíře Miloše Jiránka, jehož půvabná kniha Dojmy a potulky okouzila Mahena a vzbudila u Mahena zájem o Janošíka.

Protože Mahen byl člověk velmi iniciativní, skoro kategoricky mi po čase přikázal, že musím přijmout kandidaturu do výboru Družstva Českého národního divadla v Brně. Ačkoliv jsem se bránil a dokazoval Mahenovi, že jsem mladý muž a že nemám ještě tolik zkušeností, abych mohl zaujmout místo v tak významné kulturní instituci brněnské, Mahen na to nic nedbal a svým vlivem v Lidovkách svůj plán doopravdy uskutečnil. Moji volbu doporučoval všude čistě po mahenovsku: "Někdo musí ty staré hofráty v Družstvu pořádně prohánět. Sedí se u plzeňského a u taroků v Besedním domě a u divadla je zajímavější nejvíce baletky. Pořád schůzují, stále pořádají jakési ankety, ustavičně hledají místo pro nové divadlo, ale nového divadla se nedočkáme od nich za sto let". Dostal jsem se v roce 1917 na opoziční i na oficiální kandidátku. Mluvil pro mne i to, že jsem byl jako češtinář předurčen na zapisovatele na výborových a valných schůzích. Už na jiném místě jsem pověděl, že hlavně z Mahenova popudu jsem měl několik dní před 28. říjnem 1918 proslov před oponou ve Starém divadle na Veveří ulici o významu českého dramatu v boji o naši samostatnost a že při mém bouření proti nepřátelské Vídni policejní komisař raději předčasně z divadla odešel, aby nemusil proti mně svědčit, kdyby byl býval někdo mě udal.

Mé přátelství s Mahenem se ještě více utužilo po převratě, když byl Mahen jmenován dramaturgem brněnského Národního divadla. Jeho zásluhy dramaturgické byly už několikrát a pochvalně zhodnoceny. Přesto se mně však zdá, že se při hodnocení Mahenových zásluh o brněnské divadlo trochu přeceňují jeho neshody s ředitelem Václavem Štechem. Není sporu o to, že tu rozpory byly a značné, ale nevysvětloval bych je z osobní nevraživosti těchto mužů.

kteří oba měli divadlo až fanaticky rádi, ale z rozdílného založení jejich povah a ze soudobé situace v brněnském divadelnictví. Štech se musil starat především o peníze. Bylo to v té době myslím nezbytné, uvážil-li se, že brněnské divadlo nemělo finančně na různých ustláno a že vlivní činitelé političtí, jako byl zemský prezident Jan Černý, byli by se spokojili jenom tím, aby se hrálo toliko v jednom divadle, Na hradbách, nynější Janáčkově opeře, nikoli také ve Starém divadle a v Redutě.

Naproti tomu umělec Mahen po právu myslil na to, aby dramatické umění mělo v Brně co největší uměleckou úroveň a aby se vyrovnalo nejen pražské, ale i světovým scénám. A teď si k tomu představte ještě to, že do boje mezi Štechem a Mahenem zasahovali i ti, kterým o divadlo tuze nešlo. Pamatuji se, že po bouřlivých schůzích v divadle, kde se jednalo o repertoáru, přicházel Mahen k Polenkům zcela nervově vyčerpan.

Proto mě nepřekvapilo, že se Mahen svého místa dramaturga vzdal hlavně ze zdravotních důvodů, i když věděl, že mu budou někteří lidé jeho rozhodnutí vyčítat. Myslím, že leckteré pozdější rekriminace Mahenova odchodu z divadla nejsou zcela správné a že je třeba pozorně přihlížet k soudobé situaci, abychom zůstali spravedliví.

Mahen věnoval kritickou pozornost brněnskému divadlu i tehdy, když se vzdal své dramaturgické funkce. Nejen herci, nýbrž i dramatičtí spisovatelé mohli by vydat nadmíru příznačné vysvědčení o tom, jak účinně a nezištně jim pomáhal při jejich práci. Je ovšem pravda, že jeho kritika byla nezřídka ostrá, ba až nemilosrdná a že mnozí postižení uznali pravdu Mahenových výtek teprve později. Pamatuji se, že Mahen měl kritické výhrady i k některým dramatickým pracím Nezvalovým, ačkoliv posuzoval jinak Nezvala blahovolně. Sluší se dodat, že obě knihy Mahenovy, Režisérův zápisník a Proslovy před premiérami, vyšlé s názvem Před oponou, jsou nepochybně velmi cenný přínos k naší literatuře o divadelnictví.

K Družstvu Českého národního divadla v Brně, do něhož mě kdysi určil a jehož jsem se stal po letech jednatelem, zachovával Mahen objektivní stanovisko. Nebyl z těch Brňanů, kteří Družstvo pokládali za instituci nečasovou, zbytečnou, zpátečnickou, ale nepatřil ani mezi ty, kteří schvalovali každý počín Družstva, i když bylo možno aspoň někdy proti němu kterému vznést námitky. Kdykoli se v něm stalo něco, co považoval Mahen za nesprávné, hned jsem já nebo redaktor Jan Vašíček z brněnské Svobody dostal na zvláštní škartce ať temperamentní odsudek, ať důtklivé varování. Zejména odmítal něco, v čem viděl zásah některé z tehdejších politických stran. Škoda, že mně byly tyto lístky zničeny v roce 1945 při dubnovém bombardování domu číslo 1 v nynější Žižkově ulici, kde jsem bydlil. Byly by za jisté zajímavým dokumentem ke kulturnímu brněnskému životu v dvacátých a třicátých letech našeho století.

Mahen ostře kritisoval i činnost t.zv. Kuratoria, které nazýval zpravidla ironicky kulturním "slepencem", t.j. instituce, kde prý mnoho lidí chtělo poroučet, ale kde nikdo nechtěl převzít odpovědnost, když šlo zejména o peníze. Všecky čtyři složky, které tvořily Kuratorium - stát, země Moravsko-slezská, město Brno a Družstvo, měly mít rovnocenné postavení, ale ve skutečnosti vliv Družstva byl minimální a Družstvo platilo samé dluhy z toho titulu, že mělo divadelní koncepci.

Práci brněnského Národního divadla sledoval Mahen se živým zájmem i po jeho pozemštění. Zvláště z činností kulturních referentů u Zemského výboru nebyval mnohdy spokojen

ostravský knihovník B. Šícha, který jako předsedící zemského výboru za sociální demokraty přijížděl do Brna na schůze asi jedenkrát za měsíc, dostával od Mahena v městské knihovně svůj díl.

Velmi zajímavé byly příležitostné poznámky Mahenovy o českých spisovatelích. Některé mívával rád a mluvil o nich často uznale, o jiných se zmiňoval jen zřídka a skoupě, často i ironicky. Do první skupiny náležel na př. Biebl, Halas, Hora, John, Karel Konrád, Josef Mach, Nezval, Seifert, Toman a Závada, do druhé Bezruč, Neumann a Těsnohlídek. Nikdy nemluvil přímo o tom, proč jsou mu ti a ti nesympatičtí, toliko z drobných narážek jsem vytušil proč jsou mu vzdálení, až cizí. U Neumanna bydlícího právě v Bílovicích nad Svitavou, nesnášel na př. aristokratickou pózu, která prý je na hony vzdálena opravdovému sociálnímu citění, které prý tak rád hlásal ve svých verších. Neumann pochází prý z polského šlechtického rodu a dává prý si příjmení S.K. před své příjmení jen proto, aby se odlišil od obecného lidu. Občas skládal na něho Mahen ironická čtyřverší. Na jedno z nich si pamatuji i po tolika desítkách let:

" S.K. Neumann policajtem na vědomost dává,
že dnes bude v Bílovicích velká sláva.
Dal si svázat knížku do fajnové lidské kůže,
každý přichozí si na ni sáhnout může."

Narážel tak na zprávu, že si Neumann dal svázat knihu do lidské kůže. Nevysvětlenou záhadou mi zůstal Mahenův poměr k Těsnohlídkovi. Třebaže byli krajané z Čáslavi a třebaže se v Praze za studií hodně stýkali, přece v Brně chodili kolem sebe, jako by se neznali. Snad se někdy i pozdravili smeknutím klobouku, ale to bylo, pokud vím, vše. Tragická smrt Těsnohlídkova otřásla sice Mahenem, bylo na něm zřejmě vidět dojetí, ale slova neproněs, jen nervosně poklepal prsty na stůl. Až druhý - třetí den se na mne obrátil otázkou bez jakéhokoliv úvodu: Věříš v osud? Napřed one, potom on. Hrozné." Mlčel jsem, dobře jsem těm slovům neporozuměl. Pochopil jsem je teprve později. Šlo o prvou ženu Těsnohlídkovu, která krátce po svatbě zahynula záhadně v Norsku, snad skončila také sebevraždou.

U Bezruče pobuřovalo Mahena jeho filologické hnidopišství, jak posměšně nazýval jeho jazykové novotaření. Zvláště pak jeho záliba v kratších adjektivech z místních jmen typu jistebský místo jistebnický stíhal nemilosrdným posměškem, (když vsatský místo vse-tínský, proč ne opský místo opavský?). Chystal dokonce brožurku o Bezručově purismu a chtěl ji podepsat pseudonymem P. Vančák (Vančák = obyvatel Ivančic), k tomu však, pokud je mi známo, již nedošlo.

Mahen byl duch překvapivě všestranný. Všechno ho zajímalo, ať kartoteky v knihovnách, ať výstřižky z novin a časopisů, ať ryby a rybaření, ať kladné a záporné stránky českého charakteru, a o všem dovedl něco poutavého povědět. Odtud na př. spisek o čtení praktickém, odtud Rybářská knížka, odtud učené pojednání Ploutve ryb kaprovitých, odtud Kniha o českém charakteru a jiné. Nezůstává však nikdy na povrchu, vždy jde až do hloubky problému.

Nemíním hovořit o četných básních a prosách Mahenových, o tom mluvili jinde a často a podrobně literární historikové a kritikové. Toliko k románu Kamarádi svobody měl bych malou připomínku. Když vycházelo v Družstevní práci roku 1928 druhé vydání s barevnými litografiemi Ed. Milena, požádal mne Mahen, abych provedl za něho korekturu knihy. Není-li pouhou frází říci, že to, nebo ono dílo je psáno krví svého tvůrce, platí to v plné míře o vzpomínuté práci Mahenově.

Osudy Kamarádů svobody, pět vysokoškolských studentů z konce století, vyvolaly ještě po letech v Mahenovi takové vzrušení, že nechtěl knihu znovu vůbec číst. Za jednoho letního podvečera, kdy jsme spolu seděli na břehu Dyje, kdy bylo všude podmanivé ticho a jen voda v řece tiše šplouchala, kdy se otvírají dveře u nejtajnějších hlubin lidského nitra, tiše plynulo z Mahenových rtů pohnuté confiteor - zkratkový doprovod k autobiografickým Kamarádům svobody.

Často se říká a píše o Mahenovi, že se nikde jeho typický sklon k stálému experi-

mentování, k opouštění starých a k hledání nových cest neprojevuje tak pronikavě jako v jeho tvorbě dramatické. O něm platí vsutku doslova to, co je známo o Klicperovi, že všechno to, co viděl a slyšel, hned měnil v dramatickou báseň. Dále měl mnoho shodného s dramatiky lumírovci: s Vrchlickým a se Zeyerem. Třebaže neměl jako oni se svými hrami vždy plný úspěch na jevišti a třebaže se zaříkal, že pro divadlo už nebude nic psát, přece slib nedodržel a pokoušel se o divadelní hry znova. Snad stojí za zmínku, jak přede mnou hodnotil své hry Mahen sám. Já jsem si vážil nejvíc vedle Janošika tragédie Mrtvé moře, kde vzpurný a odvážný evangelík Havelka krátce před nastoupením císaře Josefa II. na trůn doveze otráveným mořem náboženské a politické nesvobody na Časlavsku, a truchlohry Nebe, peklo, ráj, kde válečný slepec Vičar poznává, že marný je jeho boj s lidským osudem, a mužně se zabíjí.

Mahen naproti tomu vysoce hodnotil kromě Janošika veselohru Ulička odvahy, kde je výborně zachycena spíše lyricky, nežli dramaticky úsměvná nálada lidského mládí, a pohádkového Nasreddina, jehož ústřední hrdina spolu s ostatními obyvateli orientálního města rozveseluje diváky svými zábavnými kousky.

A na konci svých vzpomínek rád bych zachytil ve zkratce Mahena, ušlechtilého člověka a vzácného kamaráda, jak žije doposud v mé paměti. Věřte, není to úkol snadný. Byla to povaha příkrých rozporů a smělých paradoxů. Dnes to byl tvor společenský, pravé zoon politikon, jak by řekl Karel Čapek, zítra samotář, který se lidem úzkostlivě vyhýbal, dnes muž plný energie a průbojnosti, zítra člověk pasivní, bez odvahy, dnes nemilosrdný satirik, zítra neobyčejně citlivý jako malé dítě a k přátelům bezmezně laskavý.

Měl jsem ho nesmírně rád a on, snad to smím po právu říci, splácel moji lásku také láskou. Mezi námi nebylo nikdy neshody. Bylo-li třeba, mlčel jsem a on toto mé mlčení vždy vděčně kvitoval a pak jakoby náhradou sršel přímo humorem a nevázaným vtipem. Bylo-li to při tarocích v kavárně Museum (na Lidické ulici), kde byli často jeho spoluhráči prof. Beer a Trávníček, byla to švanda dvojnásobná. My kibicové - a nebylo nás málo - nevycházeli jsme ze smíchu.

To všecko bylo. Dnes si říkám s Villonem: kdeže ty loňské sněhy jsou ?

Milý Juro, je mi velmi, velmi teskno po Tobě.

Dr. Alois Gregor

K výstavě akvarelů, grafiky a ex libris
Dobroslavy Bilovské

Úsilí a všestranný rozvoj člověka je jednou z nejzásadnějších stránek socialistického zřízení. V této výchově a organizačním procesu ovládnutí socialistické ideologie a kultury širokými masami má významné poslání osvětová práce, prováděná společenskými organizacemi a jinými institucemi. Děje se tak především hustou sítí osvětových a kulturních zařízení odborů, zejména také závodních klubů, knihoven, zájmových kroužků a j.

Jednou z takových institucí brněnského kraje, která se podjala úkolu ve svém pracovním prostředí všestranně rozvíjet osobnost pracujícího člověka a obohacovat ho takovými znalostmi a vlastnostmi, aby se stal osobně šťastnějším a schopnějším plně žít v nové společnosti a pracovat pro její další rozvoj, čímž dala své osvětové

činnosti správný obsah a zaměření, je Závodní klub ROH Adamovských strojíren n.p. v Adamově u Brna a při něm pracující Historicko-vlastivědný kroužek.

Působení jejich je tím záslušnější, že zaměřili svou činnost především na pořádání občasných výstav z děl českých malířů a grafiků, nezaleknuvše se nikterak blízké konkurence města Brna, které proslulo výstavní činností téhož druhu ve svém Domě umění i Domu pánů z Kunštátu.

Majíce k dispozici vlastní časopis "Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí", který vychází již v osmém ročníku, a vůbec možnost ke každé výstavě vydávat vedle umělecky hodnotných pozvánek, plakátů i několikastránkové výstavní katalogy s úvodním slovem a několika reprodukovánými ukázkami z díla právě vystavovaného výtvarného díla, zvyšují tak nejen účín své záslušné činnosti, ale dodávají jí tak i ráz kulturního dokumentu, v našich poměrech ojedinělého.

Výstav, jež takto byly uspořádány, bylo již mnoho a byly to nejen výstavy výtvarníků. Tak v r.1956 byla to výstava o vývoji moravské vlastivědy, v roce 1959 výstava scénických návrhů, obrazů a kreseb malířů Jos.Adamička, Oldřicha Crhounka a Rudolfa Uherka, v roce 1960 výstava obrazů a kreseb Josefa Š.Malečka, v roce 1961 výstava kreseb a grafiky nár. umělce Maxe Švabinského, v roce 1962 výstava "Divadlo v kresbách Věry Fridrichové" a ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví v Praze výstava "Božena Němcová - život a dílo", v roce 1963 výstava akvarelů, kreseb a olejů O.Lasáka a dále výstava reprodukcí Eugène Delacroix ke 100.výročí jeho úmrtí a v lednu 1964 pak výstava kreseb a grafiky Aloise Moravce k jeho 65.narozeninám.

Časově poslední takovou výstavou je výstava akvarelů, grafiky a ex libris brněnské akademické malířky a grafičky Dobrosłavy Bilovské, otevřená v březnu 1964.

Pracující Adamovských strojíren mají příležitost seznámiti se na této výstavě s obsáhlým souborem tvorby této umělkyně z posledních let, charakterisované společným znakem mocného lyrického procítění sice se smyslem pro realitu, ale současně nikterak lhostejné vůči soudobým uměleckým proudům.

Vzdor vrozené skromnosti umělkyně pronikl zájem o její exlibrisovou tvorbu, které věnuje mimořádnou pozornost, již v letech padesátých do Itálie, Belgie, Holandska i Sovětského svazu a i s ukázkami této činnosti umělkyně setkáváme se na této výstavě, které tentokrát vyjimečně si povšiml i denní tisk, neboť přinesly o ní zprávy jak brněnská Rovnost (2.dubna), tak i pražská Kulturní tvorba v č.14.

Tuto skutečnost jest opravdu uvítati, neboť až dosud tato příkladná výstavní činnost pracovníků Historicko-vlastivědného kroužku ZK ROH Adamovských strojírů byla přezírána mlčením, místo aby jejím patřičným vyzdvižením a spravedlivým oceněním byla nejen povzbuzena k další záslužné práci, ale aby našla i následovníky v jiných mnohem větších městech, kde by byly rovněž pro podobnou činnost příznivé podmínky.

Dr. Emil J. Pavelka .

Obrázky v textu akad.malířky Dobroslavy Bilovské:
"Básník Josef Uher" a "Partie z Adamovských lesů".

Náš krajský příspěvek k revisi textu Slezských písní.

Jak je známo i našim čtenářům, došlo průběhem loňského roku k zajímavé diskusi o tom, jaký text vzít za definitivní při vydání Slezských písní, zda text Bezručových rukopisů či text Slezských písní z roku 1928.

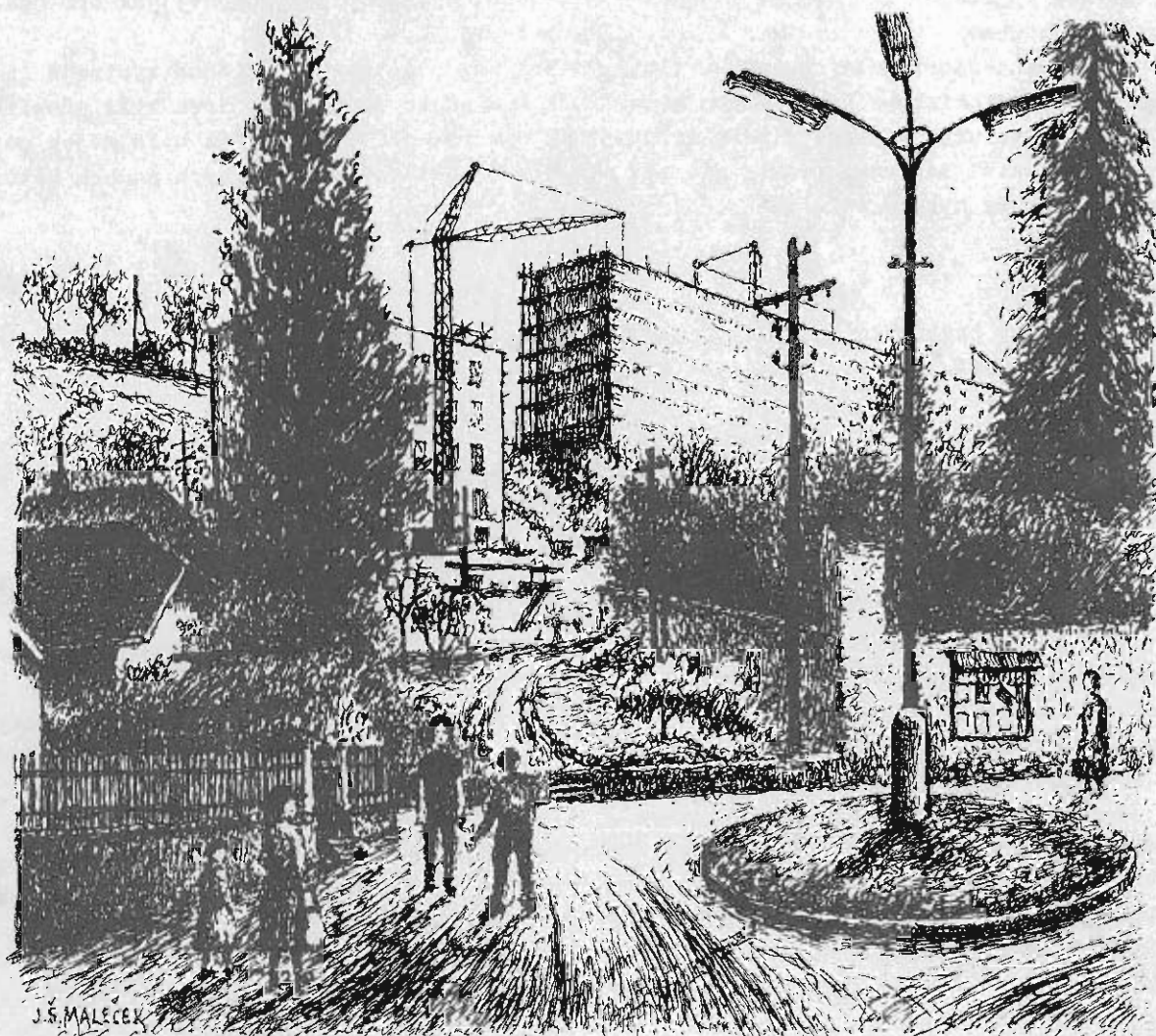
Julie Chovancová, známá lidovýchovná pracovnice a někdejší členka rady KNV v Adamově, dnes poslankyně Jihomoravského KNV v Brně, má exemplář vydání (II.z prosince 1928 z nakladatelství Nového lidu v Brně), do něhož básník dne 20.10.1930 v Brance u Opavy poznamenal několik svých korektur, jak to i jindy činíval s oblibou. Z nejdůležitějších uvádíme alespoň tyto:

V básni Maškarní ples opravuje text - já v zem oči spustil -- na " v zem oči jsem spustil", v Kyjově "tak hoří ta ohnivá slovenská krev" na "tak hoří těch ohnivých Slováků krev", 10.sloku v Papírovém Mojšlu upravuje ve 2. a 3.verši na: "nech se na ni suší, si pohoví (ten, jehož jsem našel na silnici)", v Jedné melodii nahrazuje podstatné jméno "kovkop" slovem "horník", v Jen jedenkrát verš Vlas černý pad jí k pasu opravuje na padl, v Ondráši v první strofě "já šel" nahrazuje "šel jsem", v poslední verši téže básně nahrazuje text místo kobzol "za kobzole", v Setkání "odpočal si" běžnějším "odpočinul". 70.000 v páté verši škrtá " v srdce pad mi" a nahrazuje " v srdce padl" a "Hore hor" -- "hej"-- V Konikleci v první strofě dva poslední verše nahrazuje textem "fialový stoněk ten chlupatý vyhání". Nejvíce korektur učinil v básni Dva hrobníci. V první strofě "co já" zaměňuje "co jsem", ve druhé škrtá "já viděl" a mění na "Viděl jsem", ve třetí "Však Vy nejste z Modré darmo" nahrazuje "Nejste many Gera darmo! V Dědině nad Ostravicí ve druhé verši 2.sloky škrtá slovo "mečem" a nahrazuje je "mlatem", ve 3.sloce první slovo nahrazuje "jsme", v Tošonovicích ve 2.verši mění "horko" na "teplo" a ve 3.sloce škrtá " Do Pierona" nahrazuje "do péruna", ve Vrbicích opravuje 6.pl. "topolech" na "topolích", v Ligotce Kameřalné místo "kdosi" píše "vrah náš" a ve 4.verši druhé sloky mění "jižně" na "jih". V Žermanicích ve 4. sloce škrtá "bledá líc" a nahrazuje "vzdychajíc", 2.verš 5.sloky opravuje na "před lety tvář zřela vstříc". A tak by bylo možno ve vyčíslování pokračovat dále.

I tento drobný doklad svědčí jistě proti tomu, aby byl brán za základ text Slezských písní z r.1928, který básník sám v době, kdy byl básnický tvůrčí, t.j. právě v roce 1930, kdy vydává Stužkonosku modrou, reviduje, ač ho vydal před necelými dvěma roky. Celková povaha básníka i jeho metoda tvůrčí se v této době již úplně změnila, nebyl to již básník Slezských písní z přelomu století, kdy otrásl svědomím národa a vracel-li se kdy k dřívějším textům, bylo to mnohdy proto, že sám neměl rukopisné znění básní po ruce, jak o tom psal mnohokrát sám také.

Tímto dokladem chceme dokumentovat oprávněnost a nutnost požadavků prof.Králíka a prof. Ficka vyjít při edici Slezských písní z textů rukopisných, v nichž je nejčistší podoba textu plně zachována.

Jan Skutil .

J.Š. Maleček: Adamov - výstavba na Horce (květen 1964).

Součástí tohoto čísla je samostatná příloha věnovaná 10.výročí činnosti speleologického kroužku ZK - ROH Adamovských strojíren nár.pod. Adamov.

Redakční rada: Emilie Čapková, Vratislav Grolich a Jaroslav Zelík.

UYCHÁZÍ NEPRAUDELNĚ - VYDÁVÁ HISTORICKO-ULASTIVĚDNÝ KROUŽEK ZK POD PATRONACÍ ZU-ROH
ADAMOVSKE STROJIRNY N.P.ADAMOV U BRNA - ŘÍDÍ REDAKČNÍ KRUH - ODPOUĚDNÝ VEDOUĆÍ LISTU JAR. ZELÍK
